

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 148. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194650090048/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

denne rokade toner en lovmæssighed frem, som vedrører den menneskelige bevidstheds udvikling både individuelt og historisk.

Heiberg sammenligner processen med det spæde barns udvikling fra den oprindeligt ureflekterede, vegeterende tilstand. »Hvad der gjælder om det spæde Barns første intellektuelle Opvaagnen af Naturlivets Drøm, gjælder siden ligesaafuldt om vor egen og vor hele Slægts videnskabelige Erkjendelse: den fører vor Tanke fra det Udvortes til det Indvortes, fra Gjenstandene til sig selv« (I s. 273).

Her er den hegelske logik anskuet, som det den inderst inde er – formelen for den ubrudte, trinvis, kvalitative vækst. Første led udgøres af den umiddelbare naturtilstand, hvor barnet endnu ikke er blevet et subjekt, men blot er en del af det værende. Andet led fremkommer ved opvågningen, hvor subjektet bliver til, idet barnet bliver bevidst om sig selv som et jeg og derved skiller sig iagttagende både fra sig selv og fra alt det, der er ikke-jeg, omverden. Subjekt stilles over for objekt. Det tredje og sidste led består derfor i overvindelsen af den opståede afstand mellem subjekt og objekt ved at tanken (der tænkes af subjektet) bevæger sig tilbage fra genstanden til sig selv. Dette er det spekulative: »Selvbevidstheden, hvori Objektet er Subjektet selv« (I s. 451).

Når Heiberg bestandig vender tilbage til denne forsoning i sine skrifter, så beror det på, at det tredje led ikke uden videre indfinder sig. Overgangen fra spaltningen til helheden er mest af alt et utopisk mål, et udtryk for det latente, mulige, men endnu ikke virkeliggjorte. Man skal nemlig ikke glemme, at Heiberg selv definerer ideen som det ikke-værende, der kunne og burde være. Det er nøjagtig dette forhold, som får Heiberg til at mene, at tiden stander i våde. Idéerne hober sig op, for der er ingen som virkeliggør dem. Mennesket er nemlig nok vågnet op af naturtilstandens vegetative drømme, men tanken er blevet stående ved det udvortes og derfor stivnet i den gølge og falske dualisme mellem subjekt og objekt, indre og ydre, idealitet og realitet.

Nye Digte, 1841

Det var dette altoverskyggende problem, Heiberg forsøgte at løse i 30'ernes sidste halvdel ved at skabe en filosofisk poesi – og hans be-